

Datum	30.11.2005	Autor	Dr Svetozar Savić
Novina	Reporter	Rubrika	Bez naslova
Tema	Narodna kancelarija	Strana	30
Naslov	Građani su poniženi		

Dr Stjepan Gredelj, direktor Instituta za filozofiju i društvenu teoriju

Građani su poniženi

Sve je više sebičnih, u borbi za golo preživljavanje. Država je slaba i nedovršena. Institucije su neprofesionalne i korumpirane.

Svetozar Savić

Za godinu dana rada u Narodnu kancelariju predsjednika Srbije stiglo je mnoštvo priča, pregršt problema i čudnih sudbina. Stjepan Gredelj, doktor sociologije, dobio je zadatak da te priče uobličiti u knjigu „Razgovor sa Srbijom“. Gredelj kaže da su su ga priče građana Srbije i rasplakale i nasmejale, mada smehu nema mesta. Za Reporter objašnjava kakva je Srbija danas.

Srpsko društvo je u ozbiljnom previranju i početnim grčevima zakasnele tranzicije. Za poslednjih petnaestak godina ono je doživelo ozbiljnu, ali negativnu transformaciju. Razorena je, u velikoj meri, normalna društvena struktura i društvena slojevitost, s jasnim društvenim ulogama i pozicijama tih slojeva. Nastala je nova „klasna“ struktura, koja ima dve klase: manjinu enormno bogatih (3-5%) i većinu (95%) osiromašenih, od kojih je petina na donjoj granici bede. Razorena je „normalna“ ekonomija i zamenjena ratnoprofiterskom i sivom (nelegalnom) ekonomijom.

Da li je Srbija ponižena?

Pitanje je dvosmisleno. Kao sociolog, ne prihvatam „kolektivna emotivna stanja“, kao ovo – „ponižena“. Umesto takve paterike, treba analitički pokazati kakva je Srbija kao društvo i kao država. Srbija je slabo, siromašno društvo slabih građana. Građani su nemoćni, ali i sve manje solidarni, dakle, sve je više sebičnih u borbi za golo preživljavanje. Država je slaba i nedovršena, neprofesionalnih, tromih, trulih i uglavnom korumpiranih institucija. U procepu između ova dva negativna fenomena, zagubljen je osećaj za opšti, javni interes. Drugi deo priče je ko je u ovakvoj Srbiji ponižen? Bez sumnje, njeni građani. Umrežena u poremećeni sistem vrednosti i razorene, arogantne „institucije“, kakvu samoinicijativu i samopouzdanje može da ima, recimo, osmočlana porodica bez ikakvog prihoda, s dvoje bolesne dece, koje ne može ni da ishrani niti da leči? Ili, roditelji dečaka iz centralne Srbije, koji je administrativ-

nom greškom Ministarstva prosvete upisan u školu na mađarskom jeziku u Novom Sadu i zbog toga izgubio godinu, a Ministarstvo tvrdoglavo odbija da ispravi sopstvenu grešku? Ili samohrana majka, čiju kćerku je izujedao pitbul terijer, ali vlasnica psa, uz pomoć neažurnog suda, godinama uspeva da prolongira plaćanje odštete i lečenja deteta – 28 operacija?

Zašto se ljudi obraćaju Narodnoj kancelariji?

Obraćanje instituciji predsednika Srbije je u većini analiziranih pisama izraz očaja i nemoći ljudi, u situacijama kada su sve ostale institucije zakazale. A institucije su po definiciji servis građana, koji ih plaćaju iz raznih poreza. Kod nas je najčešće obrnuto: institucije tretiraju građane kao svoj servis, uglavnom za izživljavanje, maltretiranje i nerešavanje problema.

Problemi građana zapravo su problemi s državom...

Motivi građana da se obraćaju pismima predsedniku Srbije su, naravno, višeznačni i različiti, ali u osnovi su, na jednoj strani, nemoć, očajanje, bezizlaznost, oskudica i beda, osećanje nepravde i uskraćenosti nekih prava, a na drugoj poslednji trzaji nade u bar jednu instituciju kojoj se još veruje.

Ne verujem da svi građani koji se obraćaju Borisu Tadiću imaju iluziju da on njihova pisma lično čita, ali izvesno očekuju

da on upotrebi svoj autoritet kod odgovarajućih institucija kako bi se problemi građana brže rešavali. Da li predsednik države treba i može da rešava sve ove probleme? Teško. Otuda i očekivanja ljudi nisu uvek najdirektnija, mada ima i takvih. Većina ljudi u tome vidi mogućnost da se bar nekome izjada, nekome u koga ima veliko poverenje. Ponajviše očekuju ohrabrenje i produženje neke nade. Da će i njima, jednog dana, možda biti bolje.

Narodna kancelarija upućuje ljude na institucije zbog čije neažurnosti im se građani i obraćaju?

Naravno da je ovo čest slučaj, ali NK ni institucionalno, niti materijalno ne može direktno rešavati probleme, recimo u pravosuđu, funkcionisanju MUP-a i slično. Njena svrha bi trebalo da bude podsticanje institucija da vrše svoje funkcije, dakle neka vrsta savetodavnog tela, ali i „tela za pritisak“, bez kojeg nije moguće eliminisati ili bar redukovati na razumnu meru ćutanje i nemar administracije.

Da li i Narodna kancelarija postaje jedna od onih institucija koje u Srbiji ne funkcionišu?

Možda bi bilo preuranjeno davati nekakvu konačnu ocenu smislenosti i efikasnosti NK na osnovu samo godinu dana njenog rada, posebno u ovako zaoštrenom obliku. Izvesno je da je svom mandatu NK često dosta sputana i samim svojim karakterom. Po svojoj, relativno nejasnoj i širokoj definiciji nadležnosti, NK je zamišljena kao model povratka poverenja građana u državne institucije. Koleginica Nastić i ja smo u analizi slučajeva u ovoj knjizi na više mesta bili kritični prema ovom samoograničavanju mandata, odnosno prema katkad jasno vidljivom pravnom formalizmu rešenja. S druge strane, to je maksimum ovlašćenja koji se od NK može očekivati, ukoliko bar simuliramo pravnu državu. Ona ne može biti zamena za institucije.

Izrazio bih svoj umereni optimizam. Iskreno verujem da će se u dogledno vreme izgubiti potreba za postojanjem ovakve meta-institucije, pre nego što ona zaista postane još jedna institucija koja je samoj sebi svrha.